

Παναγία Παντάνασσα ένα από τα Βυζαντινά αριστουργήματα στο κέντρο της Αθήνας

/ [Ιερές Μονές](#)

Πάνος Ν. Αβραμόπουλος, M.Sc Δ/χος Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Είναι αδιαμφισβήτητο το κεντρικό πολιτισμικό στολίδι της περιοχής του Μοναστηρακίου, η Παναγία η Παντάνασσα και με την ηθική της μεγαλουργία και την μακραίωνη ιστορική της παράδοση, αποτελεί μια από τις σπουδαίες πολιτισμικές συνιστώσες της ταυτότητας των Αθηνών. Στο πρώτο στάδιο της ίδρυσής της, η Παντάνασσα ήταν ιδιοκτησία του άρχοντα Νικολάου Μπονεφαντζή και μεθύστερα αποτέλεσε καθολικό της γυναικείας Μονής που δημιουργήθηκε, καλύπτοντας όλο τον χώρο της σημερινής πλατείας. Η Μονή τα χρόνια εκείνα ήκμασε, διαθέτοντας και προηγμένες σχολές για την εποχή της χειροτεχνίας,

ταπητουργίας κ.λ.π. και αποτελώντας συνάμα άσυλο για τις κατατρεγμένες νέες κοπέλες της εποχής, όπου και τους παρείχετο η δυνατότητα να μάθουν τα βασικά γράμματα και μια τέχνη. Για την κοινωνική και πνευματική της ακμή έτσι, της είχε αποδοθεί το όνομα «Μέγα Μοναστήρι». Πάραυτα με την πάροδο του χρόνου απώλεσε το κύρος και την αίγλη της και ονομάστηκε Μοναστηράκι, ονοματοδοτώντας όλη την περιοχή.

Άρρηκτα συνδεδεμένη με την ηθική μεγαλουργία της Παντάνασσας, είναι και η ηθική μεγαλουργία δυο κορυφαίων μορφών της ορθοδοξίας, του Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, που χρημάτισε διάκονος στο Μοναστήρι την περίοδο 1881-1885 και του Οσίου Λουκά εν Στείρω (896-953), που εκάρη μοναχός στο περίφημο μοναστήρι. Η πανέμορφη βυζαντινή εκκλησία της Παντάνασσας αναδείχτηκε κατά το στάδιο αισθητικής ανάπλασης στη νέα πλατεία Μοναστηρακίου, στην διασταύρωση των οδών Ερμού, Αθηνάς και Μητροπόλεως, παράπλευρα στην κοίτη του ποταμού Ηριδανού, που αποκαλύφθηκε πρόσφατα. Κατά ορισμένες ιστορικές πηγές η εκκλησία οικοδομήθηκε τον 9-ο αιώνα, ενώ κατά άλλες τον 7-ο. Σε ότι αφορά την αρχιτεκτονική της δομή, η εκκλησία είναι καμαροσκέπαστη, τρίκλιτη βασιλική, δομημένη με ασύμμετρες πέτρες.

Εντύπωση προξενεί στην τεχνοδομή της εκκλησίας, ότι στις τέσσερις γωνίες της υφίσταται εντοιχισμένο από ένα αρχαίο ελληνικό κιονόκρανο. Στα χρόνια της επανάστασης του '21, ο ναός υπέστη σοβαρές ζημιές και έτσι έγιναν παρεμβάσεις συντήρησης το 1890. Αυτή την περίοδο ανοικοδομήθηκε και ένα περίτεχνο και μεγαλοπρεπές καμπαναριό, στο οποίο αποτυπώθηκαν και ορισμένες τοιχογραφίες. Όμως στα 1911 έλαβαν χώρα επεμβάσεις στο καμπαναριό, όπου γκρεμίστηκε το παλιό και στην θέση του ανηγέρθη το σημερινό ογκώδες και κατά τους ιστορικούς τέχνης, χαμηλότερης αισθητικής αυτού που υπήρχε το 1890. Το γεγονός αυτό εξάλλου υπονόμευσε το αισθητικό κάλλος όλου του ναού και της γύρω περιοχής. Παράλληλα στο νέο καμπαναριό του 1911, τοποθετήθηκαν υποδεέστερες των προηγούμενων τοιχογραφίες, ενώ δημιουργήθηκε νάρθηκας και γυναικωνίτης.

Όμως παράλληλα με την πολύπλογκτη ιστορικής της παρούσία, στην Παντάνασσα διασώθηκαν και ορισμένα σπουδαία κειμήλια της ορθοδοξίας. Διασώθηκαν έτσι οι ιερές εικόνες του Αγίου Παντελεήμονος του 1836, της Αγίας Θέκλας, εικόνες του ξυλόγλυπτου τέμπλου του 1840, αγιογραφίες από τον σπουδαίο ζωγράφο και λογοτέχνη Φώτη Κόντο-γλου, η εικόνα της Αγίας Ελεούσας και αρκετά σπουδαία ακόμη κειμήλια. Αφότου έλαβε χώρα στην Αθήνα ο καταστρεπτικός σεισμός του 1999, ο ναός υπέστη σοβαρές ζημιές και ξεκίνησαν εργασίες στατικής υποστήριξής του. Η Παναγία η Παντάνασσα αποτελεί ένα ατίμητο ορθόδοξο πολιτισμικό στολίδι της Αθήνας και για τούτο ο λαός των Αθηνών την περιβάλλει με την ευλάβεια και την ανεκλάλητη αγάπη του.